

ВАРНЕНСКИ СВОБОДЕН УНИВЕРСИТЕТ „ЧЕРНОРИЗЕЦ ХРАБЪР”
ФАКУЛТЕТ „СОЦИАЛНИ, СТОПАНСКИ И КОМПЮТЪРНИ НАУКИ”

РЕЦЕНЗИЯ

От **Проф. д-р Павел Георгиев Павлов**, ВСУ „Черноризец Храбър“, Факултет „Социални, стопански и компютърни науки“, катедра „Администрация и управление“

Основание: **Заповед № 76 от 15.02.2024 г. на Ректора на ВСУ „Черноризец Храбър“**

Относно: **Дисертационен труд за придобиване на образователна и научна степен „доктор” в област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, ПН 3.7 „Администрация и управление“, докторска програма „Организация и управление извън сферата на материалното производство”**

Автор: **Румяна Веселинова Станева**

Тема: **Компетентностен профил на учителя – мениджър в образователната институция**

I. Общо характеристика на дисертационния труд:

Дисертационният труд е в обем от 240 страници, структуриран е в увод, изложение в три глави с по три параграфа във всяка, заключение, списък с научни приноси, списък с публикации по темата на дисертационния труд, списък на използваните съкращения, списък на използваната литература и едно приложение.

Използваните източници наброяват общо 147 заглавия, в това число и електронни ресурси. Те включват заглавия на български, английски, френски, португалски и испански език. Цитирането им в текста е коректно. Предложеният списък с използвана литература по категоричен начин показва високото ниво на теоретична подготовка на докторанта, а използването на източници на пет езика е предпоставка за задълбоченост и прецизност на дисертационното изследване.

В разработката са включени 9 таблици и 57 фигури.

Изложението на текста в главите и параграфите е относително балансирано по обем.

Съдържанието на дисертацията е разработено в добре изградена структура, с ясно изразена логическа обвързаност и коректност при представянето.

Не съм установил плагиатство в дисертационния труд.

II. Оценка на формата и съдържанието на дисертационния труд

Актуалност на темата на дисертационния труд.

Избраната област на дисертационното изследване е мотивирана от професионалната реализация на докторанта, която е учител в гимназиален етап. Ясно и аргументирано е представена значимостта на темата на дисертацията, а именно необходимостта от формирането на определен компетентностен профил на учителя, която е породена от динамичните промени в образователната среда и поколенческите специфики на съвременните ученици. Като изследователски проблем е посочено: „... установеното несъответствие между образователната реалност и актуалните образователните приоритети и потребности...“, което предполага ново поведение и нов подход при формирането и развитието на педагогическите кадри като мениджъри в системата клас.

Кратко представяне на дисертационния труд

Още в началото на своя дисертационен труд докторант Станева дава заявка да предложи един съдържателно, научно и приложно издържан текст, което се потвърждава с коректно и прецизно дефинираните обект и предмет на изследване, изчерпателно посочените ограничителни условия на дисертационното изследване и методологията за неговото реализиране.

Формулираната изследователска теза, че *„устойчивото, ефективно и ефикасно управление на системата клас, ... може да се постигне посредством добре обосновани изисквания към компетентностния профил на учителя и подходящо обучение ...“* е последователно развита и защитена в хода на разработката.

Целта на дисертацията е декомпозирана в шест задачи, чието реализиране е ясно проследимо в главите и параграфите на дисертацията. Те и придават характер на стойностен и завършен научен труд.

Професионалната реализация на докторанта като учител в гимназиален етап, освен че по безспорен начин аргументира изследователския интерес, е заявка за прецизност и задълбоченост на дисертационното изследване. Така, един от получените резултати е синтез на знания и умения, които съвременните учители трябва да притежават, за да отговорят на предизвикателствата на образователната реалност. По този начин изведената и аргументирана необходимост от фокусиране на обученията при професионалното формиране и развитие на педагогическите кадри в системата на средното образование върху управлението на системата клас, поставя качествено нов акцент върху компетентностния профил на учителя.

Намирам структурата на дисертационния труд за логически правилно изградена, позволяваща развиването и защитата на заявената в увода авторова теза.

В *Първа глава* е предложена теоретична обосновка на изследователския проблем. Анализирани са специализирани литературни източници за мениджмънта на класа и са представени критични коментари на различни теоретични конструкции. Предложени са авторски дефиниции по разглежданата проблематика. Ясно

лични способността на докторанта да използва критичен и проблемен анализ при работа с научни текстове и различна специализирана литература.

Анализирани са редица образователни модели, като е предложена визия за образователен модел (с. 41) и структурен модел на компетентностния профил на учителя (стр. 59).

Систематизирани са компетентностите на съвременния учител, в това число и ключовите управленски функции и умения.

Даден е авторов прочит на съдържанието на фундаментални за дисертационния труд понятия като „мениджмънт на класа“ и „управленска компетентност“.

Формулираните изводи и обобщения не само в края на Първа глава и параграфите в нея, а и във всички останали части от основното изложение, позволяват по-лесна проследимост на изпълнението на целта и задачите на дисертационния труд и подчертават способността на докторант Румяна Станева последователно и аналитично да синтезира и систематизира информация, да изгражда и аргументира тези.

Във *Втора глава* е предложен критичен и проблемен анализ на нормативната рамка, регламентираща компетентностния профил на учителя. Аргументирана е необходимостта за обособяване на управленските умения като самостоятелна и важна част компетентностния профил на учителя и включването им в нормативната рамка за професията „учител“.

Подчертана е важността от формирането и последващата оценка на меките и твърдите управленски умения. Идентифицирана е необходимостта от промени в учебните бакалавърски, магистърски планове и програми, по които се обучават бъдещите учители, в това число и в програмите за следдипломна квалификация на учителите от системата на средното образование. Тези промени представляват и етап от процеса по отстраняване на дефицити в професионалната компетентност на педагогическите специалисти.

В *Трета глава* е представена визия за концептуален модел за определяне на компетентностния профил на учителите. Предложеният изследователски

модел е структуриран в два модула, които последователно са коментирани и подробно представени. Разработеният от докторант Станева модел е апробиран в училища на територията на град Варна, като резултатите са посочени в изложението на Главата.

Систематизираните изводи и препоръки са насочени към реализирането на мерки и инициативи, посредством които да се подобрят знанията и уменията на действащите и бъдещите учители в системата на средното образование.

Доказан е универсалният характер на предложената визия за концептуален модел и пригодността му той да се използва за оценка и самооценка от различни заинтересовани страни, съпричастни към или част от образователната система в страната.

В *Заключението* е направен преглед на изпълнението на целта и задачите в дисертационния труд. Потвърдена е формулираната в Увода авторова теза и са синтезирани приносните моменти на дисертационното изследване.

Дисертационният труд има характер на завършеност и съдържа в себе си всички необходими елементи за такава разработка. Ясно личи, че той е дело на докторанта.

III. Оценка на автореферата и публикациите

Авторефератът е в обем от 38 страници и коректно отразява съдържанието на дисертацията. Той напълно отговаря на изискванията за такъв тип разработка, като съдържа в себе си всички значими резултати от дисертационното изследване.

Не съм установил плагиатство в автореферата.

Списъкът с публикациите е посочен както в дисертационния труд, така и в автореферата.

Публикациите като текст не са ми предоставени, но предвид заглавията им приемам, че те са свързани с проблематиката на дисертационния труд и в достатъчна степен представят научните интереси на докторантката.

Четири от общо пет публикации са поместени в издания, включени в Националния референтен списък на съвременни български научни издания с научно рецензиране. Една от публикациите е отпечатана в сборник с доклади, който има ISBN, но не присъства в одобрения списък с научни издания на НАЦИД.

Всички публикации по темата на дисертационния труд са самостоятелни. Няма посочени публикации в съавторство.

IV. Научни и научно-приложни приноси на дисертационния труд

В дисертационния труд и автореферата към него са посочени 10 приноса, обособени в три групи: *научни, научно-приложни и приложни*, разпределени както следва: три научни, три научно-приложни и четири приложни. Безспорно, изведеното с характер на приноси от докторант Румяна Станева е разпознаваемо в дисертацията. Приемам приносите за дело на докторанта.

Приемам, че има обогатяване на теоретичното знание с авторов прочит на фундаментални за управлението на класа понятия и свързаните с мениджмънта на класа изисквания към компетентностния профил на учителя. Приемам и за обогатяване на научното знание предложения от докторант Станева структурен модел на компетентностния профил на учителя, както и модела за образователно общуване между учител и ученик.

От посочените научно-приложни приноси изцяло приемам разработената визия за концептуален модел за оценка на компетентностния профил на учителя. Обстоятелството, че той има универсален характер и може да се използва от различни институции в системата на средното образование, а и извън нея, както и широкото му приложно поле, са предпоставка за устойчивост във времето на добавената стойност, която той генерира.

Идентифицираният компетентностен профил на учителя по категоричен начин показва областите, в които трябва да се търси развитие на уменията на учителите и показва научното и приложно поле за устойчиво формиране и надграждане на тяхната пригодност.

Систематизираните от докторант Станева приложни приноси потвърждават ясно изразената практическата насоченост на дисертационния труд и аргументирано показват всички аспекти и системи, към които разработения концептуален модел може да се приложи, при формиране и развитие на педагогическия състав в системата на средното образование.

Постигнатите резултати в дисертацията определям като безспорно значими и смятам, че те могат да се използват като отправна точка при определяне и надграждане на компетентностния профил на учителите.

Извеждането на управленските умения на педагозите като значим елемент в тяхната професионална пригодност, извежда на преден план необходимостта от преосмисляне на редица процеси и политики в системата на средното образование, свързани с формирането и статута на учителя като мениджър на образователния процес в класната стая.

V. Бележки и препоръки

Познавам докторант Румяна Станева като докторант на самостоятелна подготовка в катедра „Администрация и управления“. Личните ми впечатления са, че тя е един отговорен и мотивиран човек, с внимание към резултатното изпълнение на поставените задачи.

Нямам съществени критични бележки и препоръки към предложения за защита пред научно жури дисертационен труд. Определям разработката като напълно завършена и отговаряща на критериите.

Установените на места технически и стилови неточности по никакъв начин не намаляват качеството на дисертацията.

Препоръчвам на докторант Румяна Станева да продължи работата си на изследовател. Смятам, че тя може да допълни надгради своя дисертационен труд и успешно да го трансформира в монография. Препоръчвам ѝ да продължи с публикационната си дейност, като в бъдещите нейни изследвания да апробира в цялост предложения от нея компетентностен модел за оценка на компетентностния профил на учителя. Макар, че тя посочва, че моделът е

апробиран в цялост в някои от изследваните от нея училища, добре е тези резултати също да бъдат огласени.

VI. Заключение

Всички посочени бележки и препоръки не намаляват качествата на предложения дисертационен труд, който може да се приеме за завършено научно изследване. Предложените автореферат и писък с публикациите са релевантни на разглежданата проблематика от докторанта.

Представеният дисертационен труд има характер на завършено научно изследване и изцяло отговаря на критериите в Закона за развитие на академичния състав, Правилника за прилагане на Закона за развитието на академичния състав в Република България и Наредба № 12 за придобиване на образователна и научна степен „доктор“ и научна степен „доктор на науките“ на ВСУ „Черноризец Храбър“.

Това ми дава основание да предложа на научното жури да вземе решение за присъждане на образователна и научна степен „доктор“ на Румяна Веселинова Станева, докторант в професионално направление 3.7. „Администрация и управление“, докторска програма „Организация и управление извън сферата на материалното производство“.

Дата: 11.03.2024 г.

Рецензент:

(проф. д-р П. Павлов)